

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. Божидар Бончев

За присъждане на научната и образователна степен „Доктор“, на кандидата Петар Крижнар

За Дисертационния труд „Създаване и развитие на керамични школи в Хърватия и България през XX век“

Катедра „Изкуствознание“ НХА

Научен ръководител проф. д. изк. Свилен Стефанов

Авторът на предложения дисертационен труд Петар Крижнар е докторант към катедра „Изкуствознание“ при НХА, с научен ръководител проф. д. изк. Свилен Стефанов. Представеният дисертационен труд се състои от 199 страници, съдържащ Увод, Четири глави, Заключение, Библиография и Албум с илюстрации, както и Автореферат и отговаря на необходимите изисквания.

Петар Крижнар е възпитаник на Националната художествена академия и получава своето образование в ателието по керамика на проф. Красимир Джидров, ОКС Бакалавър 2007г. и ОКС Магистър 2009г. След своето дипломиране Петар Крижнар, участва активно в множество изложби и действа както в Хърватска така и у нас. Той преподава в училището за приложни изкуства в Чановац.

Научния труд изследва развитието на керамичните школи в двете балкански държави в един конкретен период непосредствено след получаване на своята независимост в края на 19 и началото на 20 век. Изследва влиянията на традицията върху която се развива първоначално керамиката в двете страни и как в началото на 20 век от занаятчийство керамиката започва да се възприема и като изкуство. Дисертационният труд е многопосочен като в него историографски се разглежда възникването на обучението в художествените школи в двете балкански страни, като част от националното себеутвърждаване. Проследява се влиянието на двете разпадащи се империи в края на 19 и началото на 20 век - Хабсбургската и Отоманската, върху формирането на националното, чрез изкуството и занаятите. Търси се идентичност в процесите и допирните точки във формирането на керамичните школи в двете балкански държави и ролята на керамиката в модерното и съвременното изкуство.

Методологията на изследването е интердисциплинарна, като в нея са приложени различните методи на анализи. Използвани са множество публикации и източници библиография както българска и чуждестранна. Приложението съдържа 328 илюстрации.

В първа глава Петар Крижнар, разглежда мястото което керамиката заема исторически в територията на Хърватска и западните райони на Балканския полуостров. Описани са различните гърнчарски традиции и ролята на материалите при създаването на стиловете в различните гърнчарски центрове. Социално-икономическите условия на развитие в началото и през целия 19 век и появата и по широкото разпространение на порцелана и каменината оказват своето влияние върху естетиката и развитието на керамичната промишленост в Хърватска. В тази глава е отделено внимание и на зараждането на организирани сдружения на първите художниците на Хърватска, тяхното образование и кариера и формирането на първите художествени училища в Загреб. Влиянието на Виена и

Мюнхен като центрове на художественото образование по това време и привличането на голям брой източноевропейци в тях подсказват за симетрични процеси в развитието на новоформираните се балкански държави и докторантът находчиво проследява тези влияния по-късно разглеждайки дейността на дружеството на южнославянските художници „Лада“.

Втората глава е посветена на развитието на художествените училища в Хърватска, тяхното създаване и обособяване в различните периоди на страната. развитието на изкуствата и занаятите до голяма степен е свързано с обществените потребности от онова време, но и също със стремежа за равняване по най-доброто в европейския свят, видно от посещенията и националните участия в различните „Световни изложения“. развитието на художественото образование и в частност на керамиката се проследява в различните училища до днешни дни. Важно място е отделено на биографичните очерци посветени на важните имена в хърватското изкуство Мещрович, и керамика Хинко Юн, Луйо Безереди, Бланка Джуджанец и др.

Третата глава на дисертацията е посветена на зараждането и развитието на традиционните центрове на занаятите в България-Бусинската и троянската школа. В нея са описани особеностите и характеристиките за възникването на двете известни керамични школи както и връзката им с по-далечното керамично наследство съществувало от дълбока древност по земите населявани от днешна България. Възникването на съвременното обучение по изкуства и керамика е проследено аналогично от създаването на Държавното рисувално училище до днешната Национална художествена академия.

Особен акцент се поставя върху, керамичното занаятчийство най-разпространено сред занаятите до началото на 20 век и създаването на различните керамични училища до този период, като важна задача за развитието на новоосвободената държава. Съпоставя тази широкоразпространена практика в Европа и навлизането и в България като стимул за развитието на икономиката. Тук докторанта се базира

на доста популярните изследвания в областта на Стефан Димитров, Стоян Райнов, Георги Бакърджиев, и др. Във втората част на главата са представени биографичните очерци за най-значимите керамисти допринесли за развитието на съвременната керамика в България. Това са безспорните имена на Стефан Димитров, Стоян Райнов, Георги Бакърджиев, Георги Коларов, Йова Раевска, Венко Колев, Красимир Джидров. В тази редица е поставена и скулптурата на Васка Еманоилова, може би заради материала с който изгражда предимно своите творби - керамиката. В своя анализ на творчеството на тези творци, докторантът трасира и трудния път който керамистите изминават, за да еманципират своето изкуство изваждайки го от контекста на определението „приложно“, намирайки доказателства за съвременността на българските художници керамисти, чрез участията им международните изложения-конкурси, като традиционно провежданото във Фаенца, Италия. Това е бавен процес, който дори сега в първата третина на 21 век рядко се дебатират.

Намирам за вярно определението му за континуитет и здрава основа в образованието по керамика в Националната художествена академия. Особено творчеството на проф. Венко Колев, което за мен е трансформиращо в българската керамика и надхвърлящо по мащаби домашните постижения, нареждайки го до най-големите творци на модерното изкуство в европейски и световен мащаб. Ролята и творчеството на проф. Венко Колев, би била достатъчна като обект на самостоятелна дисертация.

В заключението Петар Крижнар, прави извода с който не мога да не съглася, развитието на изкуствата и в частност керамиката в двете държави се утвърждава по сходен начин. Макар да върви по коренно различни пътища – В Австроунгарската империя традицията във европейската керамика идва от виенската чешката и унгарска школа както и от Франция и Англия. Хърватска чрез развиване на национална школа утвърждава своята идентичност. В България където след освобождението, идеалът за принадлежност към европейското е

толкова силен, че в новооткритото ателие по керамика през 1904г. се внасят образци от Виена и Париж, по които се обучават бъдещите керамисти. Едва след средата на 20-те години на 20 век, интереса към традицията в българската керамика се утвърждава с изследванията на Стефан Димитров, а по късно и Стоян Райнов и Георги Бакърджиев.

Роля в утвърждаването на керамиката като съвременна медия има създаването на съвременни образователни и институции. Това се наблюдава в създаването на занаятчийски и художествени училища както във Хърватска така и у нас.

Дисертационният труд със своята многоплановост и различна гледна точка, поставя много съществени въпроси за развитието на съвременната керамика в Хърватска и България. Влиянията на занаятчийските школи и традиционните гърнчарски центрове за мен е един от основните приноси. Изследванията на взаимовръзките в двете художествени школи също дава възможност за дериватни изследвания в тази област. Съществен принос е анализирането на влиянието на европейските центрове Виена и Мюнхен върху образованието на художниците от източна Европа. Изследването на взаимовръзката на керамиката и архитектурата е интересно, но смятам, че също е обект на самостоятелно изследване.

Бих препоръчал технико-технологичните анализи и терминология да бъдат минимизирани при едно бъдещо публикуване, тъй като не са съществена част от темата на дисертацията.

Приносен характер на дисертацията е и акцентирането върху творчеството на проф. Красимир Джидров в развитието на съвременната българска монументална керамика.

В заключение искам да заявя, че предложеният дисертационен труд със своите приноси и богата фактология, напълно отговаря на изискванията за придобиването на образователната степен „Доктор“, и призовавам членовете на уважаемото жури да гласуват

присъждането на научната и образователна степен „Доктор“ на Петар Крижнар.

23.06.2020

проф. Божидар Бончев